

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunnalle
stv@eduskunta.fi

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunnan kuulemispyyntö 13.11.2025 kokoukseen

HE 116/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy (jatkossa Hyvil) kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä toimeentulotuen kokonaisuudistukseksi.

Yleistä lakiesityksestä

Käsittelyssä olevan lakiesityksen tavoitteena on vahvistaa toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena tukimuotona. Tällä tarkoitetaan sitä, että toimeentulotuen hakijan tulisi aina pyrkiä turvaamaan toimeentulonsa ensisijaisesti muilla keinoilla, kuten ansiotyöllä tai muilla, toimeentulotukeen nähden ensisijaisilla etuuksilla. Tavoitteena on, että työttömät ja työkykyiset työtä vailla olevat henkilöt olisivat aina ilmoittautuneet työttömiksi koko-aikatyön hakijoiksi ja että heidän työttömyysturva-oikeutensa olisi tutkittu asianmukaisessa viranomaisessa. **Hyvil kannattaa lähtökohdallisesti esitykselle asetettuja edellä mainittuja tavoitteita.** Lisäksi esityksellä tavoitellaan julkisen talouden säästöjä ja tehdään joitakin teknisluonteiseksi ilmoitettuja muutoksia. Esitys perustuu valtaosin toimeentulotuen kokonaisuudistusta pohtineen työryhmän ehdotuksiin.

Hyvil kuitenkin huomauttaa, että esitys on nyt jo toinen toimeentulotuen kokonaisuudistukseksi nimetty lakiuudistus perustoimeentulotuen Kela-siirron jälkeä. Poiketen edellisestä sosiaalihuollon ja Kelan välisen yhteistyön parantamiseen ja turvaamiseen keskittyneestä uudistuksesta, nyt keskitytään yksinomaan perustoimeentulotukeen tehtäviin muutoksiin ja sosiaalihuollon yhteyden katkaisemiseen erityisesti perusosan alentamiseen liittyen. Toimeentulotuen eri tukilajien välistä suhdetta ei esitysluonnoksessa ole käsitelty lainkaan ja näin ollen toimeentulotuen eri lajien välinen yhteys tai niiden erot ja samuudet voivat hämärtyä entisestään. Samalla hämärtyy se, miten ja missä tilanteissa osin varsin ansiokkaasti jo kehitettyä yhteistyötä Kelan ja hyvinvointialueiden välillä tulevaisuudessa jatketaan asiakkaiden hyvinvoinnin ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi.

Hyvil katsoo, että esitystä ei voi edellä mainituista syistä pitää toimeentulotuen kokonaisuudistuksena. Hyvil myös esittää huolensa siitä, että esityksen sinänsä monella tavalla ansiokkaat vaikutusarviot sisältävät runsaasti epävarmuuksia ja loppujen lopuksi vasta tuen tarpeessa olevien käyttäytyminen ratkaisee sen, miten uudistus tosiasiallisesti toteutuu. Esityksessä ehdotetut suorat säästötoimet (erityisesti perusosien suora leikkaus) heikentävät jo valmiiksi hyvin heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien kansalaisten taloudellista turvaa. Samaan kohdejoukkoon on jo aiemmin lyhyen ajan sisällä kohdistettu merkittäviä etuuskiristyksiä. Sanktioiden ja vastikkeellisuuden lisääminen ei välttämättä juuri tässä kohdejoukossa tuo vaikutusarvioissa oletettuja esimerkiksi työllistymisvaikutuksia.

Yksityiskohtaiset huomiot käsittelyssä olevasta esityksestä

2 a § Velvollisuus ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi

Toimeentulotuen hakemisen/saamisen perusteena on tähänkin saakka ollut, että tietyn laissa määritellyn työtä vailla olevien kohderyhmän on ilmoitauduttava työttömäksi työnhakijaksi työvoimatoimistoon. Nyt ehdotettu muutos kohdistuisi siihen, että pelkkä työnhakijaksi ilmoittautuminen ei enää riittäisi, vaan henkilön tulisi ilmoittautua kokoaikatyön hakijaksi ja lisäksi ilmoittautumisvelvollisuutta kiristetään tiettyjen kohderyhmien kohdalta. Kokoaikatyön hakeminen on edellytys sille, että toimeentulotuen hakijalle voi muodostua oikeus työttömyysetuuteen. Periaatteellisella tasolla muutoksessa on siis kyse melko suuresta asiasta, vaikka valtaosa toimeentulotuen hakijoista on tähänkin saakka ollut työttömiä kokoaikatyön hakijoita. **Ehdotus on koko sosiaaliturvajärjestelmän koheesion ja toimeentulotuen viimesijaisen luonteen vuoksi Hyvilin näkemyksen mukaan kannatettava.** Pykälää on myös selkeytetty viittauksilla työttömyysturvalakiin lausuntokierroksen jälkeen, mistä syystä säännöksen asettamat reunaehdot ovat selkeytyneet huomattavasti.

Hyvil esittää kuitenkin ihmetyksensä ehdotetun 1 momentin 7 ja 8 kohtiin liitetystä tuntimääristä ja nostamisesta lain tasolle. Mihin ne perustuvat? Esimerkiksi omaishoidon tuen tason määrittelyssä ei lain mukaan käytetä perusteena tuntimääriä. Mikäli Kansaneläkelaitoksen soveltamiskäytännössä näitä jo sovelletaan, soveltamiskäytännölle ei vaikuta olevan laillista perustetta. Hyviliä myös ihmetyttää, miten yli neljän tunnin hoitovastuu estää esimerkiksi perhehoitolain mukaisesti sijaisvanhempana toimivan työnhaun? Sijaisvanhemmuus, kuten vanhemmuus yleensäkin, ei valtaosin ole este työssä käynnille tai työnhaulle. Myös siis perhehoidon kohdalle määritellyt tuntirajat vaikuttavat perusteettomilta ja aivan liian alhaisilta. Onko nyt siis tarkoitettu säädettäväksi, että sekä omaishoitajien että perhehoitajien ei tarvitsisi ilmoittautua kokoaikatyön hakijoiksi työvoimaviranomaiseen vai mistä näissä kohdissa on tarkoitettu säädettävän? **Hyvil katsoo, että em. kohtien soveltamiskäytäntö tulee tarkistaa ja em. ehdotetut kohdat erillisinä poikkeussäännöksinä poistaa.**

Omaishoitajien ja perhehoitajien velvollisuus ilmoittautua työttömäksi

työnhakijaksi tulee ratkaista ja harkita yksilökohtaisesti pykälän ehdotetun 10 kohdan perusteella.

2 b § Velvoite hakea ensisijaista etuutta

Lakiluonnoksessa ehdotetaan uutta 2 b §:ää; jonka perusteella hakijalla olisi aina velvollisuus hakea toimeentulotukeen nähden ensisijaisia etuuksia. **Hyvil kannattaa sitä, että järjestelmän selkeyden ja systematiikan parantamiseksi toimeentulotukilakiin lisätään säännös ensisijaisen etuuden hakemisvelvoitteesta.** Yleisperusteluja ja säännöksen yksityiskohtaisia perusteluja on myös lausuntovaiheen jälkeen täydennetty siten, että säännöksen melko lavea muotoilu tarkentuu ja Kansaneläkelaitoksen ohjausvelvollisuus korostuu. Edelleen jää kuitenkin joiltain osin avoimeksi se, mitä erityisesti matalan toimintakyvyn omaavien ihmisten kohdalla ohjausvelvollisuus käytännössä tarkoittaa.

Ehdotetusta uudesta pykälästä puuttuu 2 a §:ää vastaava viittaus perusosan alentamisen 10 §:ään. **Hyvilin näkemyksen mukaan pykälään tulisi lisätä toinen momentti, jossa todettaisiin säännöksen ehdottomuus ja sen noudattamatta jättämisen seuraukset.** Näin siksi, että muuten vasta 10.6 §:ssä selviää, mitä säännöksen noudattamatta jättämisestä Kansaneläkelaitoksen antamassa kuukauden järjestelyajassa seuraa. Pykälän jäädessä nyt ehdotettuun muotoon siitä ei vastaavalla tavalla selviä säännöksen sitovuus ja ehdottomuus, kuten 2 a §:stä. Kuitenkin säännös voi johtaa jopa suurempaan ja ehdottomampaan perusosan alentamiseen kuin 2 a §:ssä asetetut velvoitteet. Yhteys on nyt kuvattu pykälän perusteluteksteissä, mutta tätä ei perusoikeuksien toteutumisen ja lain selkeyden näkökulmasta voi pitää riittävänä.

7 b § Terveystuettomenot

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että terveydenhuoltomenojen huomioimisesta säättävään 7 b §:ään lisätään välttämättömyyden käsite. **Hyvil toteaa, että muutoksella tavoitellaan sinänsä kannatettavaa systematiikkaa, jossa toimeentulotuesta ei muodostu toista lääkekorvausjärjestelmää ja toisaalta toimeentulotuen asiakasta ei asetettaisi muita kansalaisia parempaan asemaan.** Ehdotettu muutos koskee nyt kuitenkin vain Kansaneläkelaitoksen myöntämää perustoimeentulotukea. Hyvinvointialueiden vastuulla olevia täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen menolajeja ei ole millään tavalla huomioitu. **Lakiesitystä tulisi Hyvilin näkemyksen mukaan tältä osin selkeyttää tuomalla esiin, mikä lainsäätäjän tahto on täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen osalta, johon hyvinvointialueet voisivat omassa päätöksenteossaan tarvittaessa tukeutua, eikä päädyttäisi tilanteeseen, jossa perustoimeentulotuen toimeenpano ja periaatteet poikkeavat täydentävän toimeentulotuen toimeenpanosta.** Kelan perustoimeentulotuessa omassa harkinnassaan hylkäämään lääkkeen tarpeellisuus tai/ja välttämättömyys voi tulla uudelleen arvioitaviksi hyvinvointialueen toimeentulotuen päätöksenteossa.

9 § Perusosan suuruus

Perusosia ehdotetaan tässä esityksessä alennettavaksi käytännössä puhtaalla leikkurimallilla perusteena julkisen talouden säästötarve. **Hyvil huomauttaa, että perusosalla katettavien menolajien sisältöä ja perusosien näistä johdettua tasoa ei ole kertaakaan toimeentulotukilain voimaan tulon jälkeen kokonaisuutena tarkistettu huomioiden yhteiskunnassa vuosikymmenten aikana tapahtuneet muutokset.** Perusosien sisällöllinen määrittely ja taso perustuvat siis vuoden 1997 yhteiskuntaan - ei 2020-luvun lopun Suomeen. Koska kyseessä on toimeentulotuen kokonaisuudistukseksi väitetty uudistus, viimeistään tässä esityksessä tämä olisi ehdottomasti pitänyt tehdä, jolloin olisi ehkä myös saatu aidot, reaaliaimaailmaan perustuvat perusteet tehdyille alennuksille. **Hyvil ei kannata perusosiin ehdotettuja muutoksia, koska leikkausten oikeudenmukaiseksi kohdistamiseksi ei ole tehty perusosien tason tarvelähtöistä nyky-yhteiskunnan välttämättömiin menoihin ja niiden suuruuteen perustuvaa tarkastelua.**

10 § Perusosan alentaminen

Hyvil toteaa, että on kannatettavaa pyrkiä kehittämään etuus- ja viimesijaisen toimeentulotukijärjestelmän systematiikkaa siten, että ne toimivat loogisessa suhteessa toisiinsa, eikä synny tilanteita, jossa viimesijainen järjestelmä toimisi ikään kuin ensisijaisen järjestelmän velvoitteiden vastaisesti. Parhaiten tämä onnistuisi, jos ensisijainen etuusjärjestelmä itsessään olisi tasoltaan riittävä, kattava ja toimisi siten, että henkilön olisi helppo ymmärtää ja näin myös hyväksyä, miksi esimerkiksi työttömyysturvan katkaiseminen tapahtuu ja miten hän voi aina korjaamalla omaa toimintaansa, palauttaa etuusoikeutensa mahdollisimman nopeasti. Tämä edellyttäisi myös sitä, että työvoimapalvelujärjestelmän resurssit olisivat riittävät. Tällöin viimesijaisen järjestelmän pitkäkestoinen, ensisijaista sosiaaliturvaa paikkaava rooli olisi mahdollisimman vähäinen ja velvoitteiden rinnalla työnhakijaa myös kannustettaisiin toimimaan aktiivisesti yhdessä työvoimaviranomaisen kanssa työllistyäkseen.

Nyt uudistettavaksi ehdotetut 10 ja 10 a §:t ovat selkeytyneet merkittävästi lausuntovaiheen jälkeen. Perusosan alentamisen lakkaaminen tilanteissa, joissa etuusoikeus on evätty toistaiseksi, ehdotetaan kuitenkin 10.4 §:ssä sidottavaksi vain joko etuusoikeuden palautumiseen tai siihen, ettei henkilöä enää olisi pidettävä työttömänä. **Hyvil pitää ehdotettua 10.4 §:n muotoilua erittäin ongelmallisena, koska siinä ei ole huomioitu tilanteita, joissa henkilö on jo korjannut tai korjaa työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelynsä, mutta on menettänyt etuusoikeutensa toistaiseksi** (työssäolovelvoitteen asettaminen).

Ehdotetulla säännöksellä on suora yhteys työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän kiristymiseen, joka tarkoittaa sitä, että jo toisesta 12 kk:n tarkastelujaksolla tapahtuvasta työvoimapolitiittisesta laiminlyönnistä voitaisiin asettaa työssäolovelvoite eli

evätä työttömyysturva toistaiseksi. Neliportaisesta kaksiportaiseen järjestelmään siirtymisen on arvioitu lisäävän merkittävästi asetettavien työssäolovelvoitteiden määrää ja todennäköisesti myös kohdistuvan painottuneesti niihin työnhakijoihin, joiden työttömyys on pitkittynyt ja työ- ja toimintakyvyssä voi eri syistä olla merkittäviä haasteita. Työssäolovelvoitteen asettamisen jälkeen etuusoikeuden palautuminen pitkittyneesti työttömillä on riippuvainen joko siitä, minkä verran hänen tarvettaan vastaavia palveluita on tarjolla ja toisaalta siitä, työllistyykö hän tai onko ylipäättään olemassa sellaisia työpaikkoja, joihin hän voi työllistyä. Käytännössä siis pitkittyneesti työtön työnhakija ei välttämättä voi itse vaikuttaa siihen, palautuuko hänen etuusoikeutensa työssäolovelvoitteen asettamisen jälkeen. **Hyvilin näkemyksen mukaan edellä esitettyjen syiden perusteella 10.4 §:n muotoilua tulee ehdottomasti korjata siten, perusosan alentaminen lakkaa momentissa jo mainittujen tilanteiden lisäksi myös silloin, kun henkilö on korjannut työssäolovelvoitteen asettamiseen johtaneen moittittavan menettelynsä.** Nyt näyttäisi siltä, että näissä tilanteissa päädyttäisiin mahdollisesti soveltamaan 10 §:n 8 momenttia eli kohtuusharkintaa, mutta kyseisen säännöksen perusteluissa ei millään tavalla sivuta em. tilanteita. Tätä ei perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta voi pitää tarkoituksenmukaisena, eikä millään tavalla loogisena tämän esityksen tavoitteisiin vastaavana sääntelynä. Erityisen huolestuttavaa on se, että 10.4 §:n soveltaminen voi painottuneesti kohdistua erityisen heikossa asemassa oleviin työnhakijoihin muita työnhakijoita useammin.

10 a § Perusosan alentamista koskeva menettely

Perusosan alentamista koskevaan menettelyyn on lausuntokierroksen jälkeen lisätty Kansaneläkelaitokselle uusi hyvinvointialueen sosiaalihuollon lausunnon pyytämisoikeus (10 a §:2 momentti). **Kyseisen kaltainen Kansaneläkelaitoksen oikeus pyytää lausuntoa on toimeentulotukilaissa kokonaan uusi ja Hyvil toteaa, että kyseessä on selkeästi uusi tehtävä hyvinvointialueille, mistä syystä sen aiheuttama resurssitarve tulee korvata hyvinvointialueille rahoitusperiaatteen mukaan täysimääräisesti.** Nyt uuden tehtävän vaatimia resursseja tai edes arviota siitä, kuinka suuresta määrästä lausuntopyyntöjä oletetaan olevan kyse ja mitä säännöksen toimeenpano hyvinvointialueille edellyttää, ei ole esityksessä lainkaan arvioitu. Siinänsä perusosan alentamiseen liittyvien hyvinvointialueiden tehtävien pieneneminen saattaa kompensoida uuden tehtävän aiheuttamia kustannuksia, mutta arvioimatta asiasta ei voi saada varmistusta.

Hyvil pitää myös säännöksen perusteluita epäonnistuneina, koska niissä ei tunnusteta sosiaalihuoltolain hyvinvointialueille asettamia velvoitteita. Säännöksen perusteluissa todetaan: *”Lausunnon pyytäminen ei aloita sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalihuollon asiakkuutta hyvinvointialueella, eikä hyvinvointialue voi antaa lausuntoa henkilöstä, jonka tilannetta se ei tunne.”* Perusteluissa ei huomioida, mitä sosiaalihuoltolain 34 §:ssä asian vireille tulosta ja asiakkuuden alkamisesta sekä 36 §:ssä sosiaalihuollon palvelutarvearviosta säädetään. Pelkästään se, että hyvinvointialueella

ei lausunnon pyytämishetkellä ole tietoa asiakkaasta, ei välttämättä tarkoita sitä, ettei Kansaneläkelaitoksen tekemän pyynnön perusteella asia voisi tulla vireille sosiaali-huollossa ja johtaa asiakkuuden alkamiseen. Toimeentulotukilain perusteluissa ei voi säätää yli sosiaalihuoltolain voimassa olevien säännösten.

11 § Tulojen huomioiminen

Esityksessä ehdotetaan, että täysi-ikäisen henkilön osalta kaikki vähäisetkin ansiotulot ja avustukset, kuten esimerkiksi rahalahjat, pienetkin ansiotulot ja veronpalautukset, otettaisiin täysimääräisesti huomioon henkilön ja perheen tuloina. **Hyvil ei kannata toimeentulotukilain säätämistä näin ehdottomaksi.** Pienten avustusten ja esimerkiksi kokemusasiantuntijapalkkioiden huomioimatta jättäminen kannustaa hakijoita osallistumiseen ja aktiivisuuteen ja pieni taloudellinen helpotus voi myös lisätä henkilöiden osallistumis- ja toimintamahdollisuuksia yhteiskunnassa. Tältä osin epäselväksi lain systematiikassa myös jää, mitkä ovat hyvinvointialueiden harkinnan rajat vähäisten avustusten yms. osalta. **Sinänsä etuoikeutetun 150 euron palkkatulon poistaminen on kannatettavaa ja parantaa koko järjestelmän systematiikkaa. Hyvil kuitenkin ihmettelee sitä, että alaikäisen lapsen tulojen ja ansiotulojen osalta pykälässä säädetään nyt kolmella eri tavalla.** Avoimeksi jää, miten näitä eri säännöksiä tulisi ratkaisutoiminnassa loppujen lopuksi soveltaa.

Hyvil myös toteaa, että tässä yhteydessä olisi tullut selkeyttää nuoren itsenäistymisvarojen huomioiminen jälkihuollon aikana esimerkiksi siten, että jos nuori käyttää varoja jälkihuollon aikana jälkihuoltosuunnitelmassa sovitulla tavalla, itsenäistymisvaroja ei huomioitaisi perustoimeentulotuen ratkaisutoiminnassa tulona. Tältä osin soveltamisessa on nyt ollut haasteita.

16 § Toimeentulotuen maksaminen

16 §:ään ehdotetaan muutosta, jonka perusteella perustoimeentulotuen osuus asunnon vuokrasta maksettaisiin aina suoraan vuokranantajalle, jos asunnon vuokravakuus on myönnetty osana Kansaneläkelaitoksen myöntämää perustoimeentulotukea. **Hyvil pitää ehdotusta kannatettavana**, mutta osin epäselvänä ja epätarkoituksenmukaisena suhteessa hyvinvointialueiden täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena myöntämiin vuokravakuuksiin. **Hyvilin näkemyksen mukaan myös hyvinvointialueiden toimeentulotukena myöntämien vuokravakuuksien osalta tulisi systemaattisesti toimia samalla tavalla.** Jo voimassa olevan toimeentulotukilain 18 b §:n mukaan hyvinvointialue voi antaa Kansaneläkelaitokselle oma-aloitteisesti tiedon täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen päätöksestä. Olisi siis lainsäädännöllisesti ja kahdenvälisen molemmien suuntaisen jo kehitetyn teknisen käyttöyhteyden vuoksi myös teknisesti mahdollista, että hyvinvointialue ilmoittaisi Kelalle tekemistään vuokravakuus-päätöksistä, jolloin sama sääntö tulisi toteutettavaksi kaikkien toimeentulotukena myönnettyjen vuokravakuuksien osalta. Säännöksen epäselvyys

johtuu siitä, että perusteluissa ei edelleenkään ole avattu, mitä tarkoitetaan *perustoimeentulotuen osuudella asunnon vuokrasta*.

18 a § Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeus ja tietojen luovutusvelvollisuus ja 18 g § Hyvinvointialueen tiedonsaantioikeus

Kansaneläkelaitosta koskevaa tietojensaantisäännöstä rahalaitoksilta ollaan muuttamassa siten, että aiempi viittaus asiakastietolain 64 §:n 2 momenttiin korvataan toimeentulotukilakiin lisättävällä 18 a §:n 4 momentilla. Muutos koskisi myös hyvinvointialueita toimeentulotukitehtävien osalta. Tätä muutosta ei kuitenkaan tarkemmin perustella. Ilmeisesti kyse on tiedonsaantiprosessin sujuvoittamisesta? Asiakastietolaissa oleva maininta pyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ei sisälly ehdotettuun säännökseen. Tässä yhteydessä lienee siis tarkoitus luopua tietopyyntöä koskevasta päätöksenteosta (ml. muutoksenhaku). Tätä ei kuitenkaan mainita yksityiskohtaisissa perusteluissa. **Hyvilin näkemyksen mukaan olisi tarkoituksenmukaisempaa muuttaa sääntelyä asiakastietolaissa (ja myös asiakasmaksulaissa), eikä luoda menettelyltään poikkeavia säännöksiä eri puolille lainsäädäntöä.** Nyt ehdotetun muutoksen seurauksena ns. rahalaitostiedustelua koskeva sääntely poikkeaa toimeentulotukilaissa siitä, mitä se on asiakastietolaissa ja asiakasmaksulaissa.

27 § Henkilöllinen soveltamisala

Soveltamisalasäännökseen eli 27 §:ään ehdotetaan teknisluonteiseksi ilmoitettua muutosta. **Hyvilin näkemyksen mukaan pykälään lausuntokierroksen jälkeen tehdyt muutokset ovat kannatettavia, mutta säännöksen selkeyttä olisi hyvä lisätä myös suoralla pykäläviittauksella ulkomaalaislakiin.** Nyt sanamuodot jäävät melko avoimiksi ja yhteys ulkomaalaislain säännöksiin avataan vasta perusteluissa, vaikka kyse on oleellisesta perusoikeuksiin liittyvästä sääntelystä. Erityisesti jää epäselväksi, miten käytännön soveltamisessa alaikäisen lapsen erityisasema tosiasiasa voidaan turvata, jos perhe, jolla ei ole voimassa olevaa oleskeluoikeutta, hakee toimeentulotukea.

27 f § Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista

Hyvil pitää kunnan 18–24-vuotiaiden perustoimeentulotuen rahoitusvastuun laajentamista 50:stä 100 prosenttiin perusteltuna. Uudistuneissa palvelurakenteissa kunnalla on aiempaa paremmat mahdollisuudet vaikuttaa nuorten kuntalaisten opiskelun ja työllistymisen tukemiseen ja on tarkoituksenmukaista, että varhaisesta tuesta ja toimeentulotuen tarpeen tehokkaasta ehkäisemisestä ensisijaisesti vastaa henkilön kotikunta.

Hyvil kuitenkin toteaa, että pelkkä kunnan rahoitusvastuun laajentaminen ei ole riittävä keino turvata nuorten nykyistä kattavampaa työelämään tai opiskeluun kiinnittymistä. Nykyjärjestelmän toimintaperiaatteisiin on sisäänrakennettu,

että moni vielä kasvuvaiheessa oleva nuori ohjautuu vähintään perustoimeentulotuen asiakkaaksi esimerkiksi aikuistumisen ja tulevaisuuden suunnitelmien ollessa kesken tai siksi, että hänellä on monia sosiaalisia tai terveydellisiä ongelmia, jotka vaikuttavat hänen kykyynsä opiskella tai työllistyä tai hän on kerran jättänyt noudattamatta opiskeluun hakemisen velvoitteitaan. **Hyvilin näkemyksen mukaan nuorten koko etuus- ja palvelujärjestelmä tulisikin uudistaa omana kokonaisuutenaan vastaamaan niin nuorten kuin yhteiskunnankin muuttuneita tarpeita.** Tässä yhteydessä tulisi myös varmistaa sekä työvoimaviranomaisten että hyvinvointialueiden riittävät resurssit ja niiden rahoitus. Meillä ei ole varaa menettää yhtään nuorta pitkittyvään työttömyyteen ja toimeentulotukiasiakkuuteen.

Lopuksi

Kokonaisuutena esitys sisältää runsaasti kansalaisten ja eri viranomaisten kannalta merkityksellisiä muutoksia, jotka monelta osin ovat kannatettavia ja poistavat järjestelmässä nyt olevia ristiriitaisuuksia. Toisaalta esityksessä jätetään kokonaan arvioimatta toimeentulotuen eri tukilajien välinen suhde ja joiltain osin asetetaan hyvinvointialueiden myöntämä toimeentulotuki eri asemaan kuin Kansaneläkelaitoksen myöntämä perustoimeentulotuki (esim. vuokravakuudet). Lisäksi jo aiemmin toteutettuihin sosiaaliturvajärjestelmän kiristykseen nähden ehdotetut muutokset heikentävät edelleen saman kohderyhmän taloudellista asemaa, johon on jo aiemmin kohdistettu lukuisia eri muutoksia. Tällä voi olla myös merkittäviä kielteisiä vaikutuksia, koska on olemassa erittäin heikosti tutkimusnäyttöä siitä, että sanktioiden tai velvoitteiden lisääminen erityisesti heikossa asemassa tai pitkittyneesti työttömien kohdalla johtaisi vastaaviin vaikutuksiin kuin esimerkiksi vasta työttömäksi jääneiden kohdalla on todettu tapahtuvan.

Lisäksi sinänsä esityksen monilta osin ansiokkaissa vaikutusarvioissa hyvinvointialueisiin kohdistuvat arviot jäävät varsin epäkonkreettisiksi ja vaille selkeää taloudellista arviota. Yhdistyneenä muihin valmistelussa olevien lakiesitysten epävarmoihin vaikutusarvioihin, ehdotettu muutos herättää huolen siitä, miten hyvinvointialueet pystyvät nykyisessä taloudellisessa tilanteessaan vastaamaan monesta eri suunnasta mahdollisesti lisääntyvään palvelujen sekä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarpeeseen. On huolestuttavaa, mikäli nykyinen taloudellinen kriisi aiheuttaa sen, että täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiskäytännöt kiristyvät entisestään hyvinvointialueiden heikon taloustilanteen vuoksi osin siksi, ettei eri lakiesityksissä syntynyttä pienistä muutoksista syntynyttä lisätyötä ja resurssien lisätarvetta ole kyetty uskottavasti arvioimaan ja niiden kustannuksia turvattu hyvinvointialueille.

HYVIL

Ellen Vogt
erityisasiantuntija